

Covid-19 Pandemi Sürecinde Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi

Serkan POLAT¹

Muharrem TAŞCAN²

Yılmaz ARARAT³

Ali Ekber KORKMAZ⁴

Öz

Araştırmanın amacı, Covid-19 pandemi sürecinde okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi 2021-2022 eğitim öğretim yılında Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt'ta bulunan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmakta olan ve evren içerisinde rastgele örneklem yöntemi ile ulaşılmış 393 okul yöneticisi ve öğretmendir. Araştırmada veri toplama atacı olarak Deiner vd. (2010) tarafından geliştirilmiş olan Psikolojik İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın veri setinin analizi SPSS 24.0 24.0 istatistiksel veri değerlendirme programı ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizlerde anlamlılık düzeyi $p=0.5$ olarak alınmıştır. Araştırmada okul yöneticileri ile öğretmenlerin kurumdaki görev, medeni durum, çocuk sahibi olma, kıdem, koronavirüse yakalanma ve koronavirüs aşısı olma durumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir. Okul yöneticisi ve öğretmenlerin cinsiyet ve branşları ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunduğu belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin okul yöneticilerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada ayrıca okul yöneticisi ve öğretmenlerden kadın, evli olanların, çocuğu olmayanların, koronavirüse yakalananların ve koronavirüs aşısı yaptırmış olanların psikolojik iyi oluş düzeylerin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Yöneticisi, Öğretmen, Psikolojik İyi Oluş.

¹Göztepe Anadolu Lisesi, Malatya, serkanpolat44@gmail.com

²Mimar Sinan İlkokulu, Hekimhan, Malatya, tascanmuharrem@gmail.com

³OrduzuKümeevleri İlkokulu, Malatya, yilmazararat@gmail.com

⁴OrduzuKümeevleri İlkokulu, Malatya, aekberkorkmaz@gmail.com

Investigation of the Psychological Well-Being Levels of School Heads and Teachers During The Covid-19 Pandemic Process

Abstract

The aim of the study is to examine the psychological well-being levels of school administrators and teachers during the Covid-19 pandemic process. Survey model, one of the quantitative research methods, was used in the research. The sample of the study is 393 school administrators and teachers who work in schools affiliated to the Ministry of National Education in Battalgazi and Yesilyurt, Malatya in the 2021-2022 academic year, and were reached by random sampling method from the universe. Deiner et al. (2010) Psychological Well-Being Scale was used. The analysis of the data set of the research was carried out with the SPSS 24.0 statistical data evaluation program. The level of significance in the analyzes was taken as $p=0.5$. In the study, it was determined that there was no statistically significant difference between school administrators and teachers' duties in the institution, marital status, having a child, seniority, catching corona virus and being vaccinated against coronavirus, and psychological well-being levels. It has been determined that there is a statistically significant difference between the gender and branches of school administrators and teachers and their psychological well-being levels. As a result of the research, it was seen that the psychological well-being levels of teachers were higher than school administrators during the Covid-19 pandemic process. In the study, it was also concluded that the psychological well-being levels of school administrators and teachers, women, those who are remarried, those who do not have children, those who have coronavirus and those who have had coronavirus vaccine, are high.

Keywords: School Administrator, Teacher, Psychological Well-Being.

Giriş

İnsan hayatında önemli olan birçok konu, uzun yıllardır psikoloji dünyasına dahil edilmemiştir. Geleneksel psikolojide ele alınan konular genellikle insanların yaşamsal hataları ve hastalıklarıdır. Herhangi bir sağlık sorunu olmayan insanların neden mutsuz olduğuna dair bir açıklama bu alanda fazla yer bulmamıştır. Yapılan araştırmaların çoğu insanların psikolojik sorunlarına odaklanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında psikolojik olarak zarar gören kişilerin psikolojilerini onarmaya yönelik araştırmalar, psikolojiye yeni bakış açısı kazandırmıştır (Ekti, 2019). Pozitif psikoloji kavramı, insanların olumlu benlik niteliklerine odaklanmanın bireyin yaşam standardını olumlu yönde etkileyebileceğini ve mevcut gücünü artırabileceğini vurgulamaktadır (Güngör, 2017).

Ryff (1989), mutluluk kavramını bireyin kendini geliştirme çabaları olarak ifade etmiş ve bu nedenle psikolojik iyi oluş kavramını incelerken hümanist varoluşçuların ve benlik üzerine çalışan teorisyenlerin yorumlarından yararlanmıştır. Dolayısıyla ruh sağlığı kavramı; başkalarıyla olumlu ilişkiler, çevresel güçler, yaşam amacı, kendini kabul, özerklik ve kişisel gelişim altı boyutta açıklandığını vurgulamıştır (Ryff, 1995).

Ruh sağlığı, bireyin etkili iletişim kurmasına, başarılı olmasına, finansal olarak gelişmesine, sağlıklı kalmasına ve kişisel gelişimini olumlu yönde etkileyecek farklı pozisyonlar oluşturmaya, bireyin hayatını kolaylaştırmasına ve çevresi ile iyi ilişkiler

kurmasına yardımcı olmaktadır (Akdağ ve Çankaya, 2015). Ruh sağlığı yüksek olan bireylerin en dikkat çekici özelliği, hayata olumlu bakmaları, mutluluğu yakalayabilmeleri ve sürdürülebilmeleridir (Oymak, 2017). Başkalarına fayda sağlayabilmek, toplumun gelişmesine destek olabilmek, insanlarla sosyal hayatta başarılı iletişim kurabilmek ve samimi ilişkiler kurabilmek ruh sağlığının yüksek olduğunun göstergesidir (Halisdemir, 2013).

Diğer meslek gruplarında olduğundan belki de daha fazla öğretmenlik mesleğini yapmakta olan bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Okul yöneticileri ve öğretmenler, sonuçları yıllar sonra belirgin bir şekilde ortaya çıkacak olan eğitim faaliyetlerinin en önde gelen temsilcileridirler. Bu sebeple okul yöneticileri öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerini etkileyen faktörlerin araştırılması ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinde olumsuz etkenlerin giderilmesi açısından önemlidir. Özellikle Covid-19 pandemisi gibi daha önce örneği görülmemiş olan bir süreçte okul yöneticileri ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu araştırmada okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin araştırılması amaçlanmıştır.

COVID-19

COVID-19 bir salgındır ve salgın sırasında yaşananların psikolojik bir karşılığı da bulunmaktadır. Bu duruma yansıtma denirken; duygusal, entelektüel ve davranışsal süreçleri içermektedir. Toplumdaki bu psikolojik etkiler arasında yanlış bilgilendirme, belirsizliğin oluşması, limbik sistemde kuluçkaya yatan şüphenin gelişmesi, medya ve taşıyıcı kanallar aracılığıyla bireysel veya grup paniğinin patlak vermesi ve bireysel başa çıkma kaynaklarını ve toplumu bunaltma tehdidi sayılabilir (Khan ve Huremovic, 2019).

Bu tür dönemlerde yaşanabileceklerin duygusal boyutu, bireyin kişisel olarak önemli olay ve durumların üstesinden gelme çabaları da dahil olmak üzere, deneyimsel, davranışsal ve psikolojik faktörlerle birlikte karmaşık bir tepki modelidir. Duygunun doğası (korku, utanç vb.) olayın anlamı ile belirlenmektedir. Örneğin, anlam tehdit içeriyorsa korku oluşabilmekte, olay başkalarınca kınanmayı içeriyorsa utanç oluşabilmektedir. Duygular hisleri içermektedir, ancak duygudan farklı olarak davranışları dolaylı veya açık olarak işleyerek şekillendirmektedir (APA, 2021). Duygu, ilk elden deneyimlenen bir olgudur. Duygular öznedir, değerlendirmeyi içerir ve duygu, düşünce ve onları oluşturan görüntülerden bağımsızdır. Bunlar kaçınılmaz olarak hoş veya nahoş olarak kabul edilmektedir. Ancak daha öznel manevi nitelikler içermektedir. Örneğin, korkunun duygusal imzası, öfkenin duygusal imzasından farklı şekilde deneyimlenmektedir. Biliş, duygu ve algının içsel psikolojik deneyiminden duygu farkını değerlendirmenin duygusal bağıdır. Duygular, tamamen ruhsal olmaları ve dünyayla ilişki kurmak üzere tasarlanmaları bakımından duygulardan farklıdır. Duyumların bir başka anlamı, dokunma veya sıcaklık (ağrı, soğuk vb.) gibi deneyimlenen belirli duyumlar olmalarıdır (APA, 2021).

COVID-19 pandemisi sırasında; bulaşma korkusu, can sıkıntısı, bilgi eksikliği, ekonomik kayıp, etiketlenme, sağlıklı ve hasta bireylerin uzun süreli izolasyonda yaşamaları en önemli stres faktörleri arasındadır (Presti vd., 2020). Epidemiyolojik süreçler korkuyu içermektedir. Salgın öncesinde bizim için hiçbir anlamı olmayan korona kelimesi, salgın sonrasında bir uyarıcı haline gelerek korkulu düşünceleri, duyguları ve fiziksel şartlanmaları

tetiklemiş olmaktadır (Presti vd., 2020). COVID-19 pandemisinde yaşanan korku, COVID-19 korkusunu da beraberinde getirmiştir. Fobiler; kalıcı belirgin sıkıntı ve yoğun kaçınma ile sonuçlanan belirli durumlara, nesnelere ve etkinliklere (yükseklik, hayvanlar, su, kan, araba kullanma, uçağa binme vb.) karşı kalıcı/inatçı ve mantıksız korkulardır (APA, 2021).

Psikolojik İyi Oluş

Mutluluk, antik çağlardan beri entelektüel tarihin konusu olan bir kavramdır, ancak düşünürler tanımı üzerinde anlaşamamışlardır. Mutluluğun çeşitli tanımlarının yanı sıra, mutluluğun insanoğlunun en önemli değerlerinden biri olduğu ve buna ulaşmak için sürekli bir çaba olduğu fikri de insanlar tarafından kabul edilmektedir. Aristoteles, mutluluğun insanın mükemmelliğe ulaşma veya çoklu mükemmellikler arasından en iyi seçimi yapma çabası olduğuna inanmış ve insan hayatı boyunca sürekli mutluluğu aramışlardır (Büyükdüvenci, 1993).

Bu arayışta, insan arzusunun ve mükemmellik ve aktif çaba potansiyelinin önemi vurgulanmaktadır. İnsan davranışlarına yön veren temel motivasyonlardan biri mutluluk arayışı olsa da felsefenin aksine mutluluk kavramına psikoloji alanındaki araştırmalarda nadiren yer verilmiştir. Psikoloji alanına hâkim olan araştırmalarda olumlu duygulardan ziyade hastalıkları bulup iyileştirme, eksik ve zayıf yönleri giderme gibi konulara ağırlık verilmektedir. Seligman ve Csikszentmihalyi'ye göre psikoloji araştırmalarına yön veren bu anlayış, psikolojinin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra insanların ve toplumların gelişimsel yönlerini görmezden gelen ve insan işleyişini bozan hastalıkları onarmaya odaklanan hastalık modellerini benimsemiştir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

Savaş sonrası literatüre egemen olan araştırmalarda, insan potansiyelini ve gelişimsel güçlerini keşfetmeye yönelik araştırma eksikliği, araştırmacıları "pozitif psikoloji" alanını ortaya çıkarmaya yöneltmiştir. Pozitif psikolojinin oluşması ile hastalık ve problemlere odaklanan geleneksel araştırmaların aksine, ruh sağlığının olumlu yönlerine ve ruh sağlığını koruyucu faktörlere odaklanılmıştır. Pozitif psikolojide insan doğasının güçlü özellikleri, bireylerin olumlu deneyimleri, olumlu kişilik özellikleri ve erdemli bir yaşam sürmesi her zaman araştırmaların odak noktası ve insanların yaşam kalitesini iyileştirmenin ana hedefi olmuştur (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

Mutluluk kavramı üzerine yapılan teorik araştırmalar iki kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar hazcılık ve psikolojik işlevselciliktir. İyi oluşun hazcılık bağlamında ele alınması "öznel iyi oluş" kavramını, iyi oluşun psikolojik işlevsellik bağlamında ele alınması ise "psikolojik iyi oluş" kavramını ortaya çıkarmıştır. Bugünkü anlamıyla psikolojik iyi oluş kavramı, öznel iyi oluş kavramından sonra gelmiştir.

Bradburn (1969), gelişimde psikolojik iyi oluş kavramını ilk kullanan kişidir ve yüksek düzeyde iyi olma durumunu bireyin olumlu ve olumsuz duygularıyla ilgili bir durum olarak yorumlamıştır. Bu tanıma göre, bireyin mutluluk ve iyi olma düzeyinin yüksek olması, acı verici deneyimlerden daha çok hoş deneyimler yaşamasına bağlıdır. Bu yaklaşım psikolojik iyi oluşu haz odaklı bir kavrama indirgediği için mevcut öznel iyi oluş kavramıyla büyük ölçüde uyumludur (Timur, 2008).

Diener (1984), öznel iyi oluşu, bireyin duygusal bir bileşeni temsil eden olumlu ve olumsuz duygularının ve bilişsel bileşeni temsil eden yaşam doyumunun bir değerlendirmesi olarak tanımlamıştır. Bu değerlendirmede olumlu duygulanım düzeyinin yüksek olması, bireyin başkalarına ve olaylara karşı olumlu duygu ve tutumlara sahip olduğunu ve yaşamının istediği gibi devam ettiğini, olumsuz duygulanımların baskın olması ise bireyin hayatından memnun olmadığını, öznel iyi olduğunu göstermektedir (Diener, 2006). Ancak kişinin olumsuz duygularından çok olumlu duygularıyla karakterize edilen öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluşun ön koşulu olarak yeterli değildir (Yetim, 2001).

Ryff (1989), mutluluğun hazcı bir bakış açısıyla yorumlanmasını, öznel iyi oluş kavramının olumlu işlevsellik perspektifini göz ardı ettiğini savunarak eleştirmiş ve psikolojik iyi olma kavramını, yaşam doyumuna ve duygusal temellere yer bırakmak olarak tanımlamıştır.

Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcıları

Yaş: Psikolojik iyi oluş düzeyleri yaşa göre değişir ve "yaş" ölçeğinde bu, psikolojik iyi oluş kavramında önemli bir nitelik, bireyle olumlu bir ilişkidir. Yaş değişkeninin ruh sağlığının alt boyutlarından biri olan kişisel gelişim boyutu ile diğer boyutlara göre daha yüksek bir korelasyona sahiptir (Ryff, 1989). Yaş değişkenlerini ve ruh sağlığını içeren bir çalışmada, genç yetişkinlerin, yaşlı yetişkinlere göre daha yüksek ortalama ruh sağlığı puanlarına sahip oldukları görülmüştür (Tuzgöl ve Dost, 2005).

Cinsiyet: Ryff (1989), psikolojik iyi oluş düzeyinin cinsiyet değişkenine göre değiştiğini açıklamış ve kadınların erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek psikolojik iyi oluş düzeylerine sahip olduğunu belirlemiştir. Kadın ve erkek arasındaki bu farklılık özellikle çok boyutlu psikolojik iyi oluş kuramının kişisel gelişim alt boyutlarında kendini göstermektedir. Bu sonuçların aksine bazı çalışmalarda cinsiyet değişkenlerinin ruh sağlığı düzeylerinde anlamlı farklılıklara yol açmadığı görülmüştür (Telef, 2013).

Evlilik: Evliliğin ruh sağlığını etkileyen faktörlerden biri olduğu, sağlık ve esenlik üzerinde olumlu etkisi olduğuna dikkat çekilmiştir. Evli kişiler; duygusal destek, sevgi ifadeleri, acil durumlarda sosyal ve ekonomik destek vb. unsurlara sahip olduğu için sağlık ve düşük ölüm oranı gibi faktörlerde bekârlara göre daha iyi bir konumda olmaktadır. Evlilik yasal bir süreçle oluştuğu için bireyin sosyal çevresiyle ilişkisi geçerlidir. Ancak bireyin sosyal bağlarını artırarak ruh sağlığına kavuşmasında önemli bir faktördür. Evlilikte sevgi ve özen gibi duygusal katkılar, bireylerin kendilerini değerli varlıklar olarak tanımlamasına ve güvende hissetmesine olanak tanımaktadır (Tütüncü, 2012).

Kalıtım: Tek yumurta ikizi ve çift yumurta ikizi olarak doğan deneklerin yaşam doyum düzeyleri araştırıldığı çalışmalarda genetik yapı, ruh sağlığı düzeylerini belirlemek için kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Laiken; araştırma konularıyla ilgili bulgularında, kalıtımın ruh sağlığını yüzde 50'ye varan oranlarda etkilediği sonucuna varmıştır. Ayrıca din, eğitim ve medeni durumlarının yüzde 8'i etkilediğini, yaşamlarındaki olayların ve temas ettikleri insanlarla olan ilişkilerin yüzde 42'sini etkilediğini belirtmiştir (Akın, 2008).

Kültürel Yapı: Bazı toplumlarda, kişisel ihtiyaçlar ve yaşam doyumunu izlenimi yaratan duygular büyük bir paya sahip olmaktadır. Buna karşılık kültür, ruh sağlığını bireyin sosyal

etkileşimlerinin sonucu olarak tanımlamaktadır. Duyguları açıkça yorumlamak ve sosyal çevre ile iyi bir ilişki kurmak, bireyci kültürlerde çok kültürlü kültürlerle göre daha önemlidir (Gediksiz, 2013). Christopher (1999), ruh sağlığı ve kültürel faktörler arasındaki ilişkiyi incelerken, kültürel faktörlerin nihayetinde ruh sağlığını belirleyebileceğine dikkat çekmiştir. Ona göre farklı kültürler ruh sağlığını yapısal değerleri içinde açıklayabilmektedir. Bu durum, içindeki kültürel değerler ve yargılarla ilgilidir (Tütüncü, 2012).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Covid-19 pandemi sürecinde okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Bu modelde, geçmişte yaşanmış veya da halen yaşanmakta olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi sağlamaktadır (Karasar, 2012).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt'ta bulunan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Şehit İbrahim Tanrıverdi Anadolu Lisesi, Şehit Ekrem Toktamış Anadolu Lisesi, Canihde Nebiolu Ortaokulu, Galip Demirel Ortaokulu, Akmercan Anadolu Lisesi, Yalçın Koreş Ortaokulu, Şehit hasan Yıldırım İmhatip Ortaokulu, Göztepe Anadolu Lisesi, Battalgazi Anadolu Lisesi ve Şehit Zekeriya Bitmez Anadolu Lisesinde görev yapmakta olan 521 okul yöneticisi ve öğretmenlerdir. Araştırmanın örneklemini ise evren içerisinde rastgele örneklem yöntemi ile ulaşılmış 393 okul yöneticisi ve öğretmendir (Tablo 1).

Tablo 1. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Demografik Dağılımları

		N	%
Kurumdaki Görev	Müdür / Müdür Yardımcısı	67	17,0
	Öğretmen	326	83,0
Cinsiyet	Erkek	210	53,4
	Kadın	183	46,6
Medeni durum	Evli	324	82,4
	Bekar	69	17,6
Çocuğu sahibi olma	Evet	309	78,6
	Hayır	84	21,4
Branş	Türkçe	144	36,6
	Matematik	31	7,9
	Sosyal Bilgiler	32	8,1
	Fen Bilgisi	44	11,2
	Beden Eğitimi	68	17,3
	Diğer	74	18,8
Kıdem	5 yıldan az	30	7,6
	6-10 yıl	88	22,4

	11-15 yıl	93	23,7
	16-20 yıl	86	21,9
	21 yıl ve üzeri	96	24,4
Koronavirüse yakalanma	Evet	176	44,8
	Hayır	217	55,2
Koronavirüs aşısı yaptırma	Evet	349	88,8
	Hayır	44	11,2
	Toplam	393	100,0

Tabloya göre araştırmaya katılanlardan %83'ü öğretmen, %17'si okul yöneticisidir. Okul yöneticisi ve öğretmenlerden %53,4'ü erkek, %82,4'ü evli, %78,6'sının çocuğu bulunmaktadır. %36,6'sının branşı Türkçe olan katılımcılardan %24,4'ünün kıdem yılı 21 yıl ve üzeridir. Araştırmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenlerden %55,2'si Koronavirüse yakalanmamış, %88,8'i de Koronavirüs aşısı yaptırmıştır.

Veri Toplama Aracı

İki bölümden oluşan veri toplama aracının birinci bölümünde araştırmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenlerin demografik özelliklerinin, koronavirüse yakalanma ve koronavirüs aşısı yaptırma durumlarının tespit edilmesi amacıyla sorulmuş sekiz soru bulunmaktadır. Veri toplama ölçeğinin ikinci bölümünde "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" yer almaktadır. Deiner vd. (2010) tarafından geliştirilmiş olan Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması Telef (2021) tarafından yapılmıştır. Sekiz maddeden oluşan Psikolojik İyi Oluş Ölçeği tek boyutludur. Ölçek maddelerinin cevaplama seçenekleri kesinlikle katılmıyorum (1) ile kesinlikle katılıyorum (7) arasında dağılmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır ve puanları 8 ile 56 arasında değişmektedir. Güvenirlik çalışması sonucunda .80 olarak hesaplanmış olan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı bizim çalışmamızda .97 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri setinin analizi SPSS 24.0 istatistiksel veri değerlendirme programı ile gerçekleştirilmiştir. Veri setinin normallik durumunun belirlenmesi amacıyla Çarpıklık ve Basıklık analizi yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Araştırma veri setinin Normallik Analizi

	Ort.	ss.	Min-Max	Çarpıklık	Basıklık
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	5,12	1,87	1,00-7,00	-1,124	-0,071

Araştırmanın veri setinde yer alan verilerin normallik dağılımı gösterip göstermeme durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan analizde, çarpıklık değerinin -1,124, basıklık değerinin ise -0,071 olduğu görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.500 ile +1.500 arasında olması dağılımın normal olduğunu ifade ediyor olmasından (Tabachnick ve Fidell,

2013) dolayı araştırma verilerinin analizinde parametrik testler yapılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi $p=0.5$ olarak alınmıştır.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğretmenlerin demografik özelliklerinin dağılımının tespit edilmesi amacıyla frekans ve yüzde analizi yapılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlılık durumunun tespit edilmesi amacıyla t Testi ve ANOVA testi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırma sonucunda elde edilen veriler, araştırmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenlerin demografik özelliklerine göre analiz edilmiş, değişkenler arasındaki anlamlılık düzeyleri analiz edilmiştir.

Tablo 3. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Kurumdaki Görevlerine Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Kurumdaki görev	N	Ort.	ss.	t	p
Müdür / Müdür Yardımcısı	67	5,082	2,014	-0,160	0,873
Öğretmen	326	5,122	1,846		

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin kurumdaki görevlerine göre psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyi ortalamaları okul yöneticileri göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 4. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Cinsiyet	N	Ort.	ss.	t	p
Erkek	210	4,891	1,974	-2,580	0,011
Kadın	183	5,372	1,720		

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Kadın okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzey ortalamaları erkek okul yöneticisi ve öğretmenlere göre daha yüksek durumdadır.

Tablo 5. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Medeni durum	N	Ort.	ss.	t	p
Evli	324	5,118	1,911	0,082	0,935
Bekar	69	5,098	1,694		

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin medeni durumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Evli okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzey ortalamaları bekar olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 6. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Çocuk Sahibi Olma Durumlarına Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Çocuğu sahibi olma	N	Ort.	ss.	t	p
Evet	309	5,098	1,916	-0,331	0,741
Hayır	84	5,175	1,717		

Araştırmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Çocuğu olmayan okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri çocuğu olanlara göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 7. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Branşlarına Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Branş	N	Ort.	ss.	F	p
Türkçe	144	5,135	1,911	2,471	0,031
Matematik	31	5,139	1,685		
Sosyal Bilgiler	32	4,362	2,195		
Fen Bilgisi	44	5,306	1,597		
Beden Eğitimi	68	4,791	2,025		
Diğer	74	5,574	1,619		
Toplam	393	5,115	1,873		

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin branşları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0.05$). Psikolojik iyi oluş düzeyi en yüksek olan okul yöneticisi ve öğretmenleri branşı Fen Bilgisi olanlarken, en düşük olanlar ise branşı Sosyal Bilgiler olanlardır.

Tablo 8. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Kıdem	N	Ort.	ss.	F	p
5 yıldan az	30	4,807	2,181	2,285	0,060
6-10 yıl	88	5,374	1,552		
11-15 yıl	93	5,053	1,852		
16-20 yıl	86	5,441	1,954		
21 yıl ve üzeri	96	4,741	1,936		
Toplam	393	5,115	1,873		

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin kıdem süreleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Psikolojik iyi oluş düzeyi en yüksek olanlar kıdem süresi 16-20 yıl arası olanlarken, en düşük olanlar ise kıdem süresi 21 yıl ve üzeri olanlardır.

Tablo 9. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Koronavirüse Yakalanma Durumlarına Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Koronavirüse yakalanma	N	Ort.	ss.	t	p
Evet	176	5,176	1,780	0,582	0,561
Hayır	217	5,065	1,948		

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüse yakalanma durumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Koronavirüse yakalanmış olanların psikolojik iyi olma düzey ortalamaları yakalanmamış olanlara kıyasla daha yüksektir.

Tablo 10. Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Koronavirüse Aşısı Yaptırma Durumlarına Göre Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Analizi

Koronavirüs aşısı yaptırma	N	Ort.	ss.	t	P
Evet	349	5,159	1,868	1,320	0,188
Hayır	44	4,764	1,898		

Koronavirüs aşısı yaptırma durumu ile okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Koronavirüse yakalanmış olan okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzey ortalamaları, yakalanmamış olanlara göre daha yüksek düzeydedir.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin kurumdaki görevlerine göre psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyi ortalamaları okul yöneticileri göre daha yüksek düzeydedir. Aydoğan (2019) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenler uzaktan eğitime devam etmişlerdir. Eğitimin uzaktan yapılması, öğretmenler için zor olmakla birlikte, koronavirüse yakalanma risklerini en aza indirecek önlemlerden biri olmuştur. Okul yöneticileri ise öğretmenler kıyasla okula daha fazla gelmek durumunda kalmışlardır. Bu da okul yöneticilerinin koronavirüse yakalanma riski hissetmelerine ve buna bağlı olarak psikolojik iyi oluş düzeylerinin düşmesine sebep olabilmektedir.

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Aydoğan (2019) yaptığı araştırmada benzer şekilde öğretmenlerin cinsiyetleri ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığını belirlemiştir. Kadın okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzey ortalamaları erkek okul yöneticisi ve

öğretmenlere göre daha yüksek durumdadır. Yüksel Şahin ve Şerbetçioğlu (2020) yaptıkları araştırmada erkek öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin kadın öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Buna karşılık bizim çalışmamızda tersi bir sonuç elde edilmiştir. Bu farklılığın sebebinin Covid-19 pandemi şartları ile ilgili olduğu söylenebilir. Covid-19 pandemisini önlemek amacıyla alınan önlemlerin en önde geleni sosyal mesafenin korunması ve hijyene dikkat edilmesi olmuştur. Özellikle hijyen kurallarına her birey dikkat etmekle birlikte kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı olarak hijyen sağlayıcı tedbirleri konusunda daha fazla bilgilerinin olduğu varsayıldığında, hijyen tedbirlerini almış bireyler olarak psikolojik iyi olma düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin medeni durumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Aydoğan (2019) araştırmasında öğretmenlerin medeni durumları ile psikolojik iyi olma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığını tespit etmiştir. Araştırmada evli okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzey ortalamaları bekar olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bekar olan okul yöneticisi ve öğretmenler aileleri ile birlikte veya tek başlarına yaşarlarken, evli olan okul yöneticisi ve öğretmenler kendi aile düzenleri içerisinde Covid-19 pandemisi sürecine yakalanmışlardır. Bekar okul yöneticisi ve öğretmenlere kıyasla evli olanların daha düzenli bir yaşam biçimlerinin olduğu varsayılırsa buna bağlı olarak evli olan okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çocuğu olmayan okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri çocuğu olanlara göre daha yüksek düzeydedir. Covid-19 pandemi süreci daha önce örneği görülmemiş önlemlerin alındığı bir süreç olmuştur. Öğretmenler ve okul yöneticileri de diğer bireyler gibi evden işlerini yürütmek durumunda kalmışlardır. Pandemi sürecinde hastalığa yakalanmama korkusu her bireyde görülürken, çocuğu olan bireyler kendileri için kaygılandıkları gibi aynı zamanda diğer aile bireyleri için de kaygılanmak durumunda kalmışlardır. Evden çalışmak bu kaygıyı biraz olsun azaltırken, özellikle çocuğu olanlar kısa süreli dışarı çıkmaları sırasında hastalığı eve taşıma ve çocuklarına bulaştırma riski ile daha çok kaygılanmışlar ve bu durum da onların psikolojik iyi olma düzeylerine olumsuz yönde etkili olmuştur.

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin branşları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Aslan ve Erözyürek (2021) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin branşlarına göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiğini belirlemişlerdir. Psikolojik iyi oluş düzeyi en yüksek olan okul yöneticisi ve öğretmenleri branşı Fen Bilgisi olanlarken, en düşük olanlar ise branşı Sosyal Bilgiler olanlardır. Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenler eğitimi uzaktan vermişler, bu da her branştaki öğretmenler için çeşitli zorlukları beraberinde getirmiştir. Bu durum her branştaki öğretmen için geçerli olurken, öğrencilerle yüz yüze olmayı gerektiren derslerin işlenmesi, ödev verilmesi ödev kontrolü gibi konularda bazı branşlar daha zorluk yaşamışlar ve bu durum da onların psikolojik iyi oluş düzeylerine olumsuz bir şekilde yansımıştır.

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin kıdem süreleri ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Aslan ve Erözyürek (2021) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin kıdemlerine göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiğini belirlemişlerdir. Psikolojik iyi oluş düzeyi en yüksek olanlar kıdem süresi 16-20 yıl arası olanlarken, en düşük olanlar ise kıdem süresi 21 yıl ve üzeri olanlardır. Kıdem süresi yüksek olan okul yöneticisi ve öğretmenler yaşlarının verdiği tecrübe ile bir yandan kendilerine ve ailelerine koronavirüs bulaşmaması yönünde kaygı içerisinde olurlarken diğer yandan da yaşam tecrübelerinden dolayı bu kaygıyı daha az yaşamışlardır.

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin koronavirüse yakalanma durumları ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Koronavirüs aşısı yaptıran durumu ile okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Koronavirüse yakalanmış olanların psikolojik iyi olma düzey ortalamaları yakalanmamış olanlara kıyasla daha yüksektir. Koronavirüse yakalanmış olan okul yöneticisi ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzey ortalamaları, yakalanmamış olanlara göre daha yüksek düzeydedir. Koronavirüse yakalanan ve koronavirüs aşısı olan okul yöneticisi ve öğretmenlerin bu olumsuz durumu yaşadktan sonra tekrar yaşamayacakları düşüncesi; koronavirüs aşısı olan okul yöneticisi ve öğretmenler de aşının koruyucu etkisinden dolayı psikolojik iyi oluş düzeylerini daha yüksek tutabildikleri söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin okul yöneticilerine kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada ayrıca okul yöneticisi ve öğretmenlerden kadın, evli olanların, çocuğu olmayanların, koronavirüse yakalananların ve koronavirüs aşısı yaptırmış olanların psikolojik iyi oluş düzeylerin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Covid-19 pandemi süreci her iş kolu için olağan üstü tedbirler ile geçerken, okul yöneticisi ve öğretmenler için de olağan dışı bir dönemin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu açıdan bakılarak Covid-19 pandemi süreci gibi olağan üstü dönemler için okul yöneticisi ve öğretmenlerin hazır bulunmalarını sağlayacak hizmet içi eğitimlerin verilmesi yararlı olacaktır.

Covid-19 pandemi süreci okul yöneticileri ve öğretmenlerin yanında eğitimin tüm paydaşları üzerinde olumsuz etkiler doğurmuştur. Farklı bölgelerde ve farklı örneklem gruplarında yapılacak araştırmalar Covid-19 pandemisinin etkilerini doğru bir şekilde tespit edilmesi açısından yararlı olabilecektir.

Kaynakça

Akdağ, F.G. Çankaya, Z.C. (2015). Evli bireylerde psikolojik iyi oluşun yordanması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 646-662.

Akın, A. (2008). The scales of psychological well – being: a study of validity and reliability, *Educational Sciences: Theory and Practice*, 8, 741-750.

- APA (American Psychological Association) (2021). Dictionary of psychology. <https://dictionary.apa.org/>
- Aslan, H. Erözyürek, A. (2021). Okul yönetiminin demokratiklik düzeyi ile öğretmenlerin psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 3711-3741.
- Aydoğan, İ. (2019). *Öğretmenlerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Yordayıcısı Olarak Okul İklimi Algıları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ortak Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Bradburn, N. M. (1969). *The Structure Of Psychological Well-Being*. Chicago: Aldine Publishing Company.
- Büyükdüvenci, S. (1993). Aristoteles'te mutluluk kavramı. *Felsefe Dünyası*, 9, 41-45.
- Csikszentmihalyi, M. ve Seligman, M. (2000). Positive psychology. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.
- Diener, E., Emmons, R. A. (1984). The independence of positive and negative affect. *Journal of personality and social psychology*, 47(5), 1105.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D., Oishi, S. ve Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97, 143-156.
- Ekti, F.B. (2019). *Ergenlerde Psikolojik İyi Olma ve Şükür Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma Diyarbakır Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Gediksiz, E. (2013). *Alçakgönüllülük ile Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Güngör, A. (2017). Eğitimde pozitif psikolojiyi anlamak. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2),154-166.
- Halisdemir, D. (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşları, kendini affetme düzeyleri ve geçmişe yönelik anne kabul red algıları arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Khan, S. ve Huremovic, D. (2019). Psychology of pandemic. In D. Huremovic (Ed.), *Psychiatry of pandemics: a mental health response to infection outbreak* (37- 44), North Shore University Hospital Manhasset, NY USA.
- Oymak, Y. C. (2017). *Psikolojik İyi Oluş ile İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Presti, G., Mchugh, L., Gloster, A., Karekla, M. ve Hayes, S. C. (2020). The dynamics of fear at the time of covid-19: a contextual behavioral science perspective. *Clinical Neuropsychiatry*, 17(2), 65-78

- Ryff, C. D. (1989). Happiness Is everything, or is it? exploration on the meaning of psychological well-being. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C.D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4(4),99-104.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. 6. Baskı. Boston, MA: Pearson.
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-384.
- Timur, M. S. (2008). *Boşanma Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tuzgöl, M. (2005). Öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 23(3), 103–109.
- Tütüncü, M. (2012). *Yönetici Ve Çalışanların Psikolojik İyi Olma ve Stres Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Yüksel Şahin, F. Şerbetçioğlu, B. (2020). Psikolojik danışmanların ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin iş-aile-yaşam dengesine, işyeri arkadaşlığına ve işyerindeki duygusal tacize göre yordanması. *Uluslararası sosyal araştırmalar Dergisi*, 13(69), 834-845.